

ÜNİVERSİTE SPOR EĞİTİMLİ ÖĞRENCİLERİN LİDERLİK YÖNELİMLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLERE GÖRE ARAŞTIRILMASI
RESEARCH ON LEADERSHIP TENDENCY OF STUDENTS TAKING SPORTS EDUCATION ACCORDING DIFFERENCE VARIATIONS

Gamze ÇETİNKAYA*
Gülten İMAMOĞLU**

Öz

Bu çalışmada Üniversite de spor eğitimi alan öğrencilerin liderlik yönelimlerinin farklı değişkenlere göre araştırılması amaçlanmıştır. 177 erkek ve 90 kadın öğrencinin doldurduğu liderlik ölçeği anketi değerlendirilmiştir. İstatistiksel olarak bağımsız t testi, tek yönlü varyans analizi ve LSD testleri kullanılmıştır.

Cinsiyete göre İnsana yönelik lider, yapıya yönelik lider ve dönüşümsel liderlik puanlarında anlamlı farklılık bulunmazken ($p>0,05$), karizmatik liderlik özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Yaş gruplarına, Takım ve bireysel spor yapma durumu, Ulusal ve Uluslararası müsabakalarda derece yapma durumuna göre göre insana yönelik lider, yapıya yönelik lider, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderlik özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). İkamet edilen yer ve kardeş sayısında ise bazı alt boyutlarda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Rekreatif etkinlik türüne göre de ölçek alt boyutlarından bazılarında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Üniversite spor eğitimi öğrencilerin benzer liderlik yönelimleri gösterdikleri ve iyi kabul edilebilecek düzeyde oldukları sonucuna varılmıştır. Rekreatif etkinliklerde sanatsal faaliyetlere yer verilmelidir. Verilen spor eğitiminde liderlik yönelimlerini artırabilecek bilgilere daha fazla yer verilmesi önerilir.

Anahtar kelimeler: Spor, Öğrenci, Liderlik.

Abstract

In this study, it is aimed to investigate the leadership orientations of the students who take sports training in the University according to different variables. The leadership scale questionnaire filled out by 177 male and 90 female students was evaluated. T-test, one-way analysis of variance and LSD tests were employed statistically.

While there are no significant differences in scores of people-oriented leader, structure-oriented leader and transformation leadership by gender ($p>0,05$), statistically significant differences were revealed in charismatic leadership characteristics ($p<0,05$). No statistically significant difference was observed in characteristics of people-oriented, structure-oriented, transformational leadership and charismatic features based upon the age groups, Team and individual sports and receiving any title in national and International competitions ($p>0,05$). Some significant differences were discovered in some sub-dimensions in the domicile and number of siblings. A significant difference was found in some of the subscales of the scale according to the type of the recreate activity ($p<0,05$).

Conclusion: It was concluded that the students taking sports education in the University demonstrate similar leadership tendencies and they are at a level that is deemed good. Artistic activities should be included in recreational activities. Incorporation of information which may enhance leadership tendencies in the sports education is recommended.

Keywords: Sports, Student, Leadership

Giriş

Liderlik, yol gösterme, önde gitme, öğretme ve birlikte olunan grubu aydınlatmadır. Liderlik, tanımlanmış hedefleri coşku ile gerçekleştirme konusunda, başkalarını ikna etme ve inandırma yeteneğidir. Liderlik, ortak bir amaca doğru grubun davranışlarını yönlendirmek için bireyin yapmış olduğu davranışların tümüdür. Liderlik İnsanları ikna etme kabiliyetine sahip, hükmedeceği topluluğa belirli bir plan program dahilinde isteklerini yaptırarak kişiyi ya da grubu duygusal, zihinsel ve fiziksel olarak etki altına alma sanatıdır (Donuk, 2007). Liderlik; bir grup insanı, belirli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekleştirmek için onları harekete geçirme, etkileyebilme bilgi ve yeteneklerinin toplamıdır şeklinde bir tanım yapılabilir (Zel, 2006). Genel çerçevesiyle liderlik, belirli şartlar altında, belirli kişisel veya grup amaçlarını gerçekleştirmek üzere bir kimsenin başkalarının faaliyetlerini etkilemesi ve yönlendirmesi süreci olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla liderlik, liderin yaptığı işlerle ilgili bir süreçtir (Koçel, 2001). Lider ise başkalarını belirli bir amaç doğrultusunda davranmaya sevk eden bireysel çabaları uyumlaştıran ve bu doğrultuda grup üyelerini etkileyen ve "izlenen kişi" olma özelliği bulunan kişidir (Usal, 1995).

* Öğr. Gör., Kapodokya Üniversitesi Meslek Yüksekokulu/Nevşehir

** Prof.Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi/Samsun

Liderlik; grubun diğer üyelerinden karizma, zeka, yetenek gibi özellikler açısından sahip olunan üstünlük durumudur (Erdem ve Dikici, 2009). Liderlik, iş görenler tarafından paylaşılan bir vizyona yönelik olarak onların bütün varlıklarıyla katkıda bulunmasını sağlayan sinerjik bir yönetim sürecidir (Sezgül, 2010). Mükemmel liderler takıma vizyon verir ve yapı, motivasyon ve destekle bu vizyonun gündün güne gerçeğe dönüştürülebilir. Antrenörler, sporcular ve egzersiz uzmanları başarıya ulaşmak için her bir katılımcıdan maksimum gayret isteyen birer liderdir ve liderlik rollerinde her sporcunun sağlayacağı bireysel başarının oluşacak takım başarısına birer katkı sağlayacağını garanti eder (Dinç,2006). Liderler, insanların kişisel ve ortak potansiyelini gün yüzüne çıkaran, seçeneklerini çoğaltan, hedefe ulaşmaları konusunda grubu bir hedefe yönlendiren kişilerdir (Erdem ve Dikici, 2009; Can, 2006).

Liderlik, bir grup insanı belirli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekleştirebilmek için onları harekete geçirme bilgi ve yeteneklerinin toplamından oluşmaktadır (Özdenk,2015;Zel, 2006). Karizmatik liderlerin sıradan insanlardan farklı, üstün güç ve niteliklere sahip, ayrıcalıklı insanlar oldukları söylenmiştir. Dönüşümcü teoride lider, izleyenleri; görevlerini iyi bir performansla başarmalarının önemini farkına varmalarını sağlayarak, örgütün amaçlarını gerçekleştirirken kendilerine, gelişmelerine, başarılarına ilişkin algılarını ve ilgilerini çok daha olumlu kılarak, çok daha üst düzeyde ihtiyaçlarını karşılamalarının ancak örgütsel amaçlara ulaşarak mümkün olacağına inandırarak, izleyenleri değiştirir ve güdüler (Baltaş, 2005;Erçetin, 2000). Karizmatik liderlik davranışı sonucunda, takipçilerin liderin değerlerine ve amaçlarına karşı güçlü bir içselleştirme gerçekleştirdiği, bu değerlere karşı besledikleri ahlaki bağlılık ve birliktelik uğruna takipçilerin kendi kişisel ilgilerini bir kenara bıraktıkları ifade edilmektedir (Wang ve ark, 2005). Kişilerin bilinçli hale gelmesi kişinin fiziksel aktivitesini artırması, sağlıklı olması ve sağlıklı yaşam davranışı sergilemesi kişinin yaşam kalitesini artırmaktadır (Bozkuş ve ark, 2013). Başarılı liderlerde en sık gözlenen nitelikler; durumlara uyum sağlama, sosyal çevreye duyarlılık, hırs ve başarı gereksinimi, kararlılık, bağımsızlık, diğerlerini etkileme isteği, ısrarcılık, çalışkanlık, kendine güven, stresle başa çıkabilme, sorumluluk üstlenmeye gönüllülük, kavramsal düşünme, incelik ve diplomatlık, etkileyici konuşma, grubun görevleriyle ilgili bilgi, örgütlenme, ikna edebilme gücü ve sosyal becerilerdir. Bu nitelikler, kimi meslek gruplarının verimli ve etkili olabilmesi için gereklidir (Aydın ve ark.,2016). Üniversitelerde farklı branşlarda spor yapan öğrenciler için sosyal becerilere sahip olma ihtiyacı oldukça fazladır. Çünkü, farklı branşlarda spor yapan üniversite öğrencilerinde sporun doğal yapısından kaynaklanan sosyalleşmenin gereği olarak hem okul ve takım arkadaşları, hem de antrenör veya yöneticisi ile sürekli iletişim içerisinde bulunmasından dolayı sporla ilgilenen üniversite öğrencilerinde sosyal becerilere oldukça ihtiyaç duyulmaktadır (Erdoğan ve ark.,2014). Spor öğrencilerinde liderlik için sosyal olma da gereklidir. Spor eğitimi alan öğrenciler beden eğitimi öğretmeni, antrenör, spor yöneticisi veya rekreasyon uzmanı olarak görev yapacaklardır. Bu görevleri sırasında bazen bir grup veya teşkilatı bazen birden fazla grubu yöneterek, bir amacı gerçekleştirmek üzere görevler alacaktır. Bu nedenle liderlik yönelimlerinin nelerden etkilendiğinin araştırılması önemlidir.

Amaç

Bu çalışmada Üniversite de spor eğitimi alan öğrencilerin liderlik yönelimlerinin ve seviyelerinin bazı değişkenlere göre (Cinsiyet, spor branşı, yaş, dereceli sporcu olma ve kardeş sayısı vs) mevcut durumunun araştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada yaşları 18-25 yaş arasında değişen Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesinde okuyan 177 erke ve 90 kadın öğrencinin doldurmuş olduğu liderlik ölçek puanları değerlendirilmiştir. Ayrıca kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Bu formda yaş, boy, vücut ağırlığı ve rekreatif etkinlikler sorulmuştur.

Liderlik Yönelimleri Anketi

Ölçek İnsana Yönelik Liderlik, Yapıya Yönelik Liderlik, Dönüşümsel Liderlik ve Karizmatik Liderlik olmak üzere dört temel boyut ve 32 maddeden oluşmaktadır. Her bir boyut 8'er madde (İnsana Yönelik Liderlik (2, 6, 10, 14, 18, 22, 26 ve 30. madde), Yapıya Yönelik Liderlik (1, 5, 9, 13, 17, 21, 25 ve 29. madde), Dönüşümsel Liderlik (3, 7, 11, 15, 19, 23, 27 ve 31. madde) ve Karizmatik Liderlik (4, 8, 12, 16, 20, 24, 28 ve 32. madde) içermektedir. 5'li Likert tipinde olan bu ölçekte toplam 32 ifade yer almaktadır. Her bir ifade "Hiçbir zaman = 1", "Nadiren = 2", "Bazen = 3", "Sık sık = 4 ve "Her zaman = 5" şeklinde yanıtlanan puanlanmaktadır. Her bir boyuttan en az 8 puan, en fazla 40 puan alınabilmektedir. Ölçeğin boyutlarından alınan yüksek puan kişinin ilgili liderlik özelliğini her zaman sergilediğini; düşük puan ise hiç sergilemediğini ifade etmektedir (Dereli, 2003). Bu çalışmada Ölçeğin boyutlarına ilişkin hesaplanan Cronbach değerleri ise sırasıyla 0,88, 0,88, 0,87 ve 0,89 olarak raporlanmıştır.

İstatistiksel işlemler

İstatistiksel işlemlerde SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını test etmek için Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış ve verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. İkili farklı grupların karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t-testi, ikiden fazla gurubun karşılaştırılmasında ise olan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve LSD testi uygulanmıştır.

Bulgular

Tablo 1: Cinsiyete Göre Liderlik Ölçek Puanları Karşılaştırılması

Ölçek boyutları	Cinsiyet	N	Ortalama	St. sapma	t-test
İnsana yönelik lider (İnsan kaynakları)	Erkek	177	31,02	5,82	-0,68
	Kadın	90	31,56	6,69	
Yapıya yönelik lider (Yapısal çerçeve)	Erkek	177	30,54	5,53	-1,34
	Kadın	90	31,58	6,68	
Dönüşümsel liderlik (Politik çerçeve)	Erkek	177	28,89	5,48	-1,75
	Kadın	90	30,27	7,05	
Karizmatik liderlik (sembolik liderlik)	Erkek	177	29,55	5,73	-2,86*
	Kadın	90	31,70	5,95	

*p<0,05

Tablo 2: Yaş Gruplarına Göre Liderlik Ölçek Puanları Karşılaştırılması

Ölçek boyutları	Yaş grup	n	Ortalama	St.sapma	F
İnsana yönelik lider	17-19 yaş	80	31,35	5,59	0,14
	20-22 yaş	114	31,30	6,80	
	23-25 yaş	73	30,88	5,61	
	Toplam	267	31,20	6,12	
Yapıya yönelik lider	17-19 yaş	80	30,43	5,50	1,26
	20-22 yaş	114	31,56	6,15	
	23-25 yaş	73	30,36	6,09	
	Toplam	267	30,89	5,95	
Dönüşümsel liderlik	17-19 yaş	80	29,45	5,78	0,13
	20-22 yaş	114	29,49	6,53	
	23-25 yaş	73	29,04	5,72	
	Toplam	267	29,36	6,08	
Karizmatik liderlik	17-19 yaş	80	30,11	5,66	0,56
	20-22 yaş	114	30,69	6,11	
	23-25 yaş	73	29,79	5,79	
	Toplam	267	30,27	5,88	

Tablo 3: Takım ve Bireysel Spor Yapma Durumuna Göre Liderlik Ölçek Puanları Karşılaştırılması

Ölçek boyutları		N	Ortalama	St. sapma	t-test
İnsana yönelik lider	Takım sporları	100	31,67	5,22	0,97
	Bireysel sporlar	167	30,92	6,60	
Yapıya yönelik lider	Takım sporları	100	31,15	5,29	0,55
	Bireysel sporlar	167	30,74	6,32	
Dönüşümsel liderlik	Takım sporları	100	29,26	5,51	-0,19
	Bireysel sporlar	167	29,41	6,41	
Karizmatik liderlik	Takım sporları	100	30,02	5,82	-0,54
	Bireysel sporlar	167	30,43	5,93	

Tablo 4: Ulusal ve Uluslararası Müsabakalarda Derece Durumuna Göre Liderlik Ölçek Puanları Karşılaştırılması

	Derece	N	Ortalama	St. sapma	t-test
İnsana yönelik lider	Dereceli	61	30,64	6,85	-0,81
	Derecesiz	206	31,36	5,90	
Yapıya yönelik lider	Dereceli	61	30,93	6,71	0,06
	Derecesiz	206	30,88	5,72	
Dönüşümsel liderlik	Dereceli	61	29,75	6,60	0,58
	Derecesiz	206	29,24	5,93	

Karizmatik liderlik	Dereceli	61	30,33	6,31	0,08
	Derecesiz	206	30,26	5,76	

Tablo 5: İkamet Edilen Yere Göre Liderlik Ölçek Puanları Karşılaştırılması

	İkamet edilen yer	n	Ortalama	St. sapma	F/LSD
İnsana yönelik lider	Köy/Kasaba (1)	71	31,52	5,80	2,98* 2>3
	İlçe (2)	83	32,29	5,71	
	Merkez (3)	113	30,19	6,49	
Yapıya yönelik lider	Köy/Kasaba (1)	71	30,63	6,30	1,77
	İlçe (2)	83	31,89	5,37	
	Merkez (3)	113	30,32	6,08	
Dönüşümsel liderlik	Köy/Kasaba (1)	71	29,31	6,14	1,09
	İlçe (2)	83	30,12	6,13	
	Merkez (3)	113	28,82	5,99	
Karizmatik liderlik	Köy/Kasaba (1)	71	30,41	5,86	1,02
	İlçe (2)	83	30,92	5,91	
	Merkez (3)	113	29,72	5,87	

*p<0,05

Tablo 5: Kardeş Sayısına Göre Liderlik Ölçek Puanları Karşılaştırılması

	Kardeş sayısı	n	Ortalama	St. sapma	F/LSD
İnsana yönelik lider	1 ve olmayan	49	32,45	4,79	2,56* 1,2>3
	2	64	32,09	6,47	
	3	79	29,81	6,50	
	4 ve üzeri	75	31,08	5,99	
Yapıya yönelik lider	1 ve olmayan	49	31,12	5,40	2,14
	2	64	31,80	6,08	
	3	79	29,52	6,15	
	4 ve üzeri	75	31,41	5,83	
Dönüşümsel liderlik	1 ve olmayan	49	29,76	5,37	4,27* 3<1,2,4
	2	64	30,31	6,00	
	3	79	27,37	6,53	
	4 ve üzeri	75	30,37	5,69	
Karizmatik liderlik	1 ve olmayan	49	31,02	6,18	3,43* 3<1,2,4
	2	64	30,91	5,38	
	3	79	28,52	5,65	
	4 ve üzeri	75	31,09	6,04	

*p<0,05

Tablo 6: Rekreatif Etkinlik Olarak Yapılan Faaliyete Göre Liderlik Özellikleri Puanları Değerleri

Ölçek boyutları	Cinsiyet	n	Ortalama	
İnsana yönelik lider	Resim ve müzikle ilgilenme (1)	55	32,80	2,69* 1>2,3
	Kafe, kahve benzeri yerlerde zaman geçirme (2)	152	30,99	
	Diğer (3)	60	30,20	
Yapıya yönelik lider	Resim ve müzikle ilgilenme (1)	55	31,58	1,20
	Kafe, kahve benzeri yerlerde zaman geçirme (2)	152	31,42	
	Diğer (3)	60	30,66	
Dönüşümsel liderlik	Resim ve müzikle ilgilenme (1)	55	32,1	4,18* 1>2,3
	Kafe, kahve benzeri yerlerde zaman geçirme (2)	152	30	
	Diğer (3)	60	29,1	
Karizmatik liderlik	Resim ve müzikle ilgilenme (1)	55	31,12	3,27* 1>2,3
	Kafe, kahve benzeri yerlerde zaman geçirme (2)	152	30,22	
	Diğer (3)	60	29,54	

*p<0,05

Tablo 7: Ölçek Alt Boyutlarına Göre Alınan Puanların Değerleri

Ölçek boyutları	Cinsiyet	Ortalama	Ölçek tam puana göre alınan puanların % karşılığı
İnsana yönelik lider	Erkek	31,02	77,55
	Kadın	31,56	78,9
Yapıya yönelik lider	Erkek	30,54	76,35
	Kadın	31,58	78,95
Dönüşümsel liderlik	Erkek	28,89	72,225
	Kadın	30,27	75,675

Karizmatik liderlik	Erkek	29,55	73,875
	Kadın	31,70	79,25

Tartışma

Bazı araştırmalar kadın ve erkekler arasında liderlik davranışları anlamında hiçbir farklılığın olmadığını ileri sürmüştür, bazıları da kadınların erkeklerden daha demokratik ve katılımcı bir tarz uygulamalarına rağmen aradaki farklılığın çok önemli olmadığını ifade etmişlerdir (Eagly ve Johnson, 1992). Aydın ve ark (2016) yapmış olduğu bir çalışmada cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin liderlik düzeylerini gösteren t testi sonuçlarına bakıldığında "yapısal çerçeve", politik çerçeve" ve "sembolik çerçeve" alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken "insan kaynakları çerçevesi" alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çelik (2015) çalışmasında Liderlik süreci içerisinde karizma algısını oluşturan tüm bileşenlerin doğrudan ya da dolaylı olarak grubun bütünlüğü üzerinde pozitif etkisi olduğunu ileri sürmüştür. Özdenk (2015) çalışmasında cinsiyete göre toplam liderlik puanları incelendiğinde liderlik yönelim ölçeği alt boyutlarından Yapıya ve insana yönelik liderlik boyutlarında, kadın katılımcıların puanlarının erkek katılımcılara oranla daha yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Başoğlu (2012) kadın ve erkek antrenörlerin liderlik davranışlarını incelediği çalışmada sosyal ve örgütsel destek (insana yönelik) analizindeki verilere göre kadınların ortalamaları ile erkeklerin ortalamaları eşit bulunmuştur. Solmaz ve Aydın (2015) çalışmalarında öğretmen adayların cinsiyetlerine göre liderlik davranışlarının benzer özellikler gösterdiği bulunmuştur. Bu çalışmada cinsiyete göre İnsana yönelik lider, yapıya yönelik lider ve dönüşümsel liderlik puanlarında anlamlı farklılık bulunmazken ($p>0,05$), karizmatik liderlik özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha karizmatik liderlik özellikleri olduğu görülmüştür. Buna göre spor eğitimi alan kadınların güçlü ortak kişilik özellikleri, özgüven, cesaret, izleyenleri üzerinde hayranlık uyandırma, ikna ve motive etme konusunda erkeklerden daha iyi olduğunu söyleyebiliriz.

Yaş gruplarına göre İnsana yönelik lider, yapıya yönelik lider, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderlik özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Yaş gruplamasının birbirine yakın olması farklılık çıkmaması nedenleri arasında olması kuvvetle muhtemeldir. Yamaner ve ark., (2017) yaptığı bir çalışmada da farklılık olmaması durumu katılımcıların spor eğitimi almaları ve yaş gruplarının yakın olmalarından kaynaklandığı ileri sürülmüştür. Yaş gruplarına göre hem kadınların hem de erkeklerin spor eğitimine bağlı olarak değişimde etkili olan, enerji veren, çalışanları aydınlatan ve yeni tavırlar geliştiren özellikler benzerdir. Sportif karşılaşmalarda genellikle takım kaptanlığı yaşlı sporculara verilir. Kaptanlığın sadece ve tecrübeye göre değil liderlik özellikleri de dikkate alınarak verilmesi daha isabetli olacaktır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, antrenörler ve spor yöneticileri bir grubu yöneterek, bir amacı gerçekleştirmek üzere lider olarak görevler almaktadırlar (Atar ve Özbek, 2009). Yamaner ve ark. (2017) yapılan çalışmada liderlik özellikleri puanlarında önemli bir fark bulunmaması (gelir durum hariç) alınan spor eğitiminden de kaynaklanmasına bağlanmıştır. Karayol çalışmasında (2013) takım sporları ile uğraşan erkek sporcularda araştırılan değişkenlere göre liderlik davranış özellikleri arasında hiçbir fark olmadığı, doğa sporları ile uğraşan erkek sporcularda ise demokratik karar verme, model olma, öğretici davranış ve risk alma değişkenlerine göre liderlik davranış özellikleri arasında fark olduğunu bulunmuştur. Yine Çar (2013) "Spor Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Liderlik Özelliklerinin Belirlenmesi" çalışmasında spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinde liderlik özellikleri araştırılırken öğrencilerin cinsiyet, öğrenim gördükleri okul, okudukları bölüm, okuduğu sınıf, spor branşı, aktif spor yapma süresi, yaş aralığı, yaşadığı yer ve aile gelir seviyesini araştırmanın sonucu için önemli bulunmuştur. Çalışma sonucunda, demografik değişkenlerin spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinde liderlik gelişimleri açısından farklılıklar meydana getirmediği saptanmıştır. Özdenk (2015) çalışmasında yapıya yönelik liderlik alt boyutunda, sedanterlerin puan ortalamasının sporculara göre daha yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu tespit etmiştir. Yine Dönüşümsel liderlik alt boyutunda bireysel spor yapan sporcuların puanlarının, sedanter ve takım sporuyla uğraşanların puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmada bireysel ve takım sporcularının alt boyutlarda puanları birbirine yakın bulunmuştur. En düşük puanlar dönüşümsel liderlikte takım sporları 29,26 puan ve bireysel sporlar 29,41 puan almışlardır. En yüksek puan ise insana yönelik lider boyutunda takım sporlarında 31,67 olarak bulunmuştur. Takım ve bireysel spor yapma durumuna göre insana yönelik lider, yapıya yönelik lider, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderlik özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Farklılık olmaması öğrencilerin bilinçli spor eğitimi almalarından da kaynaklanabilir.

Bu çalışmada Ulusal ve Uluslararası Müsabakalarda Derece yapma durumuna göre İnsana yönelik lider, yapıya yönelik lider, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderlik özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu çalışmada ikamet edilen yere göre, yapıya yönelik lider, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderlik puanlarında anlamlı farklılık bulunmazken ($p>0,05$), insana yönelik lider özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). İnsana yönelik liderlik özelliği merkezde yaşayanlarda daha düşüktür. Bu durum değişik etkenler yanında şehir hayatının yalnızlaştırmasına atfedilebilir.

Bu çalışmada kardeş sayısına göre, yapıya yönelik lider puanlarında anlamlı farklılık bulunmazken ($p>0,05$), insana yönelik lider, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderlik özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Kardeş sayısının farklı olması alt boyut liderlik durumlarında farklı sonuçlar göstermiştir. Bu durum ailelerin çocuklarını yetiştirirken takındıkları tavır ve tutumlarla ilgili olduğunu düşündürmektedir.

Öğrencilerin rekreatif etkinlik olarak katıldıkları faaliyet türlerine göre insana yönelik liderlik, dönüşümsel liderlik ve karizmatik liderliklerinde farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Yapıya yönelik liderlik özellikleri ilgilendikleri faaliyet türünden etkilenmemiştir ($p>0,05$). Liderler etkili olmak için düşüncelerini insanları heyecandıracak resimlere yansıtmalıdır. Sonuç olarak liderler işlerinde heyecan ve coşku yaratırlar (Zaleznik, 1989). Sanatçı kendine özgü içgüdüsel yaşamı eşsiz yeteneğin ona verdiği güçle maddeye dökülen kişiye denir (Ersoy, 1995). Sanatçının en önemli rolü her zaman için, yaratıcı düşünce olur (Özol, 2012; Buyurgan ve Buyurgan, 2012). Bir insanın sanata olan eğilimi, sanatsal algıların varlığını zorunlu kılar (Erinç, 2004). Öğrencilerin çevreyle sağlıklı ilişki kurabilmeleri, kavram ve terimleri daha kolay öğrenebilmeleri, soyut kavramları somutlaştırmaları, sosyalleşmeleri, duygu ve düşüncelerini etkili ifade edebilmelerinde metaforların etkin olduğu sanat eğitiminin önemli bir yeri bulunmaktadır (Kalyoncu, 2012). Sanatla ilgili açıklamalar ve bu araştırmadaki bulgular dikkate alındığında spor eğitimi öğrencilerin liderlik özelliğinin geliştirilmesinde boş zamanlarında resim yapma, müzikle ilgilenme gibi sanatsal faaliyetlerin olumlu etkisi olduğu söylenebilir.

Ölçek alt boyutlarında her boyut 8 madde içerdiğinden ve 1-5 arası puanlama yapıldığından en düşük ve en yüksek puan 8- 40 arasında değişmektedir. Bu araştırmada alınan puanların ölçek alt boyutlarına göre alınan yönelim alt ölçek puanları %72,23 ve %79,25 arasında değişmektedir (Tablo 7). Bu tabloya göre liderlik yönelimleri iyi kabul edilebilirse de geliştirilmesi gerekli görülmektedir. Spor eğitimi öğrencilerin alt ölçek puanlarının çok yüksek çıkmamasına yapı içerisinde gruba yön veren ve yapıyı kontrol eden kişilerin var olmasından dolayı sporcuların çok fazla kendi başına, özgürce hareket edememeleri, onların liderlik yönelim düzeylerini olumsuz yönde etkileyebilir. Yapı içerisindeki planlamayı, problemlere karşı yaklaşım tarzı, çıkacak problemler ve sıkıntılı durumların çözümüne yönelik durumların, yapı içerisindeki sorumlu kişi ve kişiler (koç, antrenör, kaptan, yönetici) tarafından yapılması sporcularda bu duygu ve düşüncelerin çok fazla ön plana çıkmaması sebep olabilir (Özdenk, 2015). Öğrencilerin bölümlerine özel yetenek sınavı ile giren ve belirli spor branşında geçmişi olan bireylerin oluşturduğu düşünüldüğünde liderlik davranışlarının yüksek olmasında etkili olabilir.

SONUÇ

Üniversite spor eğitimi öğrencilerin benzer liderlik yönelimleri gösterdikleri belirlenmiştir. Bu liderlik özellikleri ölçek puanlamasına göre liderlik özellikleri iyi derecede kabul edilmiştir. Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha karizmatik liderlik özellikleri olduğu görülmüştür. Sportif karşılaşmalarda bir sporcuya kaptanlık verilirken liderlik özelliği de dikkate alınması daha iyi olabilir. Takım ve ferdi sporcu olma bakımından liderlik alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmaması aldıkları spor eğitimine bağlanmıştır. Şehir merkezlerinde ikamet eden öğrencilerin liderlik özelliği daha düşük bulunmuştur. Kardeş sayısının liderlik alt ölçeklerinde farklı sonuçlar göstermiştir. Spor eğitimi öğrencilerin liderlik özelliklerinin artırılmasında sanatsal faaliyetlere katılımlarının artırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Verilen spor eğitiminde liderlik yönelimlerini arttıracak bilgilere daha fazla yer verilmesi önerilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, R.; Bozkuş, T.; Kul, M. (2016). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki Öğrencilerin Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4 (Special Issue 1), s. 122-131
- Atar, E.; Özbek, O. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Liderlik Davranışları. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (2), s. 51-59.
- Baltaş, A. (2005). *Ekip Çalışması ve Liderlik*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Başoğlu, C. M. (2012). *Kadın - Erkek Antrenörlerin Cinsiyete Göre Liderlik Analizleri*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

- Bozkuş, T.; Türkmen, M.; Kul, M.; Özkan, A.; Öz, Ü.; Cengiz, C. (2013). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu'nda Öğrenim Gören Öğrencilerin Fiziksel Aktivite Düzeyleri İle Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Belirlenmesi ve İlişkilendirilmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 1(3)
- Can, N. (2006). Öğretmen Liderliği ve Engelleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, s. 137-161.
- Çar, B. (2013). *Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin liderlik özelliklerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, V. O. (2015). Spor Alanında Karizmatik Liderlerin Grup Bütünlüğü Üzerindeki Etkileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 14, s. 104-122.
- Eagly, A.; Jhonson, B. (1992). Gender And Leadership Style: A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, 108(2), a.g.e 233.
- Erçetin, Ş., (2000). *Lider Sarmalında Vizyon*. 2. Basım, Ankara: Nobel Yayınları.
- Erdoğan, E.; Sözen, H.; Cevahiroğlu, B. (2014). Farklı Spor Branşındaki Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 33, sh.828-834
- Erdem, O., ve Dikici, M., (2009). Liderlik ve Kurum Kültürü Etkileşimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (29), s. 198-213.
- Eriñç, S. M. (2004). *Sanat Psikolojisine Giriş*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Ersoy, A. (1995). *Sanat Kavramlarına Giriş*. İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık.
- Dereli, M. (2003). *İlköğretim Okulu müdürlerinin liderlik davranışları*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Diñç, S. (2006). *Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeğinin Geliştirilmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- Donuk, B. (2007). *Liderlik ve Spor*. İstanbul: Ötügen Yayıncılık.
- Kalyoncu, R. (2012). Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Kavramına İlişkin Metaforları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(9), 471-484.
- Karayol M. (2013). *Takım Sporları ve Doğa Sporları Yapan Erkek Sporcuların Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi*. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Koçel, T. (2001). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Özdenk S., (2015). *Bireysel ve Takım Sporuyla Uğraşan Sporcular ile Spor Yapmayan Bireylerin Duyusal Zeka ve Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi
- Özol, A. (2012). *Sanat Eğitimi ve Tasarımda Temel Değerler*. İstanbul: Pastel Yayıncılık.
- Sezgül, İ. (2010). Liderlik ve Etik: Geleneksel, Modern ve Postmodern Liderlik Tanımları Bağlamında Bir Değerlendirme. *Toplum Bilimleri*, 4 (7), s. 239-251.
- Solmaz, D.Y.; Aydın G. (2015). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmen Adaylarının Liderlik Özelliklerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8 Sayı: 41,sh.1077-1084
- Usal, A. (1995). *Davranış Bilimleri*, İzmir: Barış Yayınları.
- Wang, E.; Chou, H.W.; Jians J. (2005). The Impacts of Charismatic Leadership Style On Team Cohesiveness and Overall Performance During Erp Implementation. *International Journal of Project Management*, (23) 173-180.
- Yamaner, F.; Aydoğan A.; İmamoğlu, O.; Yamaner, E. (2017). Üniversite Spor Eğitimli Amatör Erkek Futbolcuların Liderlik Özelliklerinin Araştırılması. *The 9th Conference of the International Society for the Social Science*, www.issss2017.org/
- Zaleznik, A. (1989). *Leading: Inspiraion and direction? In Readings in managerial psychology (297-313)*. USA: The University of Chicago Press.
- Zel, U., (2006). *Kişilik ve liderlik*. Ankara: Nobel Yayınları.